

SAKRAMENTALNY (12) *ai*

Wszystkie a jasne; e prawdopodobnie jasne (tak w sakrament).

sg m [G sakramentaln(e)go.] ◇ I sakramentalnym (2), [sakramentáln(e)m]. ◇ [L sakramentálnym.] ◇ f [N sakramentalná.] ◇ G sakramentaln(e)j (1). ◇ A sakramentalną (1). ◇ L sakramentaln(e)j (1). ◇ n N sakramentaln(e) (2). ◇ [D sakramentaln(e)mu.] ◇ L sakramentalnym (3). ◇ pl [N subst sakramentáln(e).] ◇ A subst sakramentaln(e) (1). ◇ I n sakramentalnymi (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVIII w.

Przymiotnik od „sakrament” ‘obrzęd liturgiczny’ (12) :

1. Związany z sakramentem (11) :

[Wyrażenie: »chleb sakramentalny«: nie zgoła/ [św. Paweł] chleb zowie chlebem; ále to zówże przydáie [...] / iż o chlebie Sákrámentalnym/ który też częłto zowie ciálem Páńłkim/ tám mowi. *JungaRozwiqz* 143; Nie w chlebie [jak pisze Grzegorz z Żarnowca] / ále pod ofobą chlebá poświęconego Sákrámentalnego [...] Kryłtuá Páná prawdziwie być [Kościół katolicki] wyznawa/ y vkázuie. *JungaRozwiqz* 144.]

a. Mający moc sakramentu, będący w sakramencie (11) :

[W przeciwstawieniu: »sakramentalny ... niesakramentalny«: bo tym iełt różna przytomność Páńska Sákrámentalna, od nie Sákrámentalney. *StefanOdpór* A3.]

Wyrażenia: »sakramentalna mowa« (1): te słowá To iełt ciáło moie/ Item: Chleb który łamiemy iełt łpołeczność ciáłá Páńłkiego/ máią być wykłáđáne obyczáiem fákrámentalney mowy. *WujJudConf* 253v.

[»osoba sakramentalna«: A poniewáz po poświęceniu chlebá/ poki ofoby Sákrámentalne cále y niezapłowáne łą/ poty też tám [...] ciáło Páńłkie iełt/ czemułz/ *dato casu*, y w womicie/ gdzie łą nie náplówáne ofoby/ być nie ma? *JungaRozwiqz* 145, 145.]

»pożywanie sakramentalne« [szyk 2:1] (3): *WujJud* 172, 257; Bo/ wedle ich [ewangelików] mniemánia/ w tym całym Rozdziale [Ioann 6]/ nic łię nie mowi o Sákrámentalnym pożywánium Ciáłá y krwi Páńłkiej: iedno tylko o duchownym pożywánium Chriłtuá przez wiárę weń. *WujNT* 331; [StefanOdpór D].

[»przytomność [= obecność] sakramentalna«: *StefanOdpór* A3 cf *W przeciwstawieniu.*]

»rzeczy sakramentalne« (1): Pierwey tedy niż łię od tákowey zmázy [tj. grzechu powszedniego] oczýścił przez žal [...] / álbo przez [...] vtrápienie ciáłá/ przez rzeczy Sákrámentalne/ odpułty/ y inne poórzodki [...] ná zgłáđzenie grzechu powłzednie⁸⁰ połtánowione z tego światá złzczedł/ prófę gdzie poydźie? (*marg*) *NOTA* Ná czym łie Cżyściec funduie. (-) *WysKaz* 19.

»słowo(-a) sakramentalne« (2): *LatHar* 193; Augułtyn S. wykłáda to [Ioann 15/3] o słowie Sákrámentalnym krztu S(więtego). *WujNT* 368.

»sakramentalna spowiedź« (2): Tu [1.Ioann 1/9] Apołtoł záleca nam fákrámentalną łpowiedz/ z wyliczánium grzechow. *WujNT* 817, 796.

Szeregi: »sakramentalny i duchowny« (1): że iełt troiákie pożywánie Ciáłá Páńłkiego: iedno Sákrámeⁿtalne/ ktore y złym y dobrym iełt połpolite/ drugie Duchowne/ ktore y opócz przyjęcia Sákrámeⁿtu być może/ á trzećie Sákrámentalne y Duchowne wełpołek. *WujJud* 257.

»sakramentalny i istotny« (1): Toć nie o duchownym pożywaniu [*Ciała Pańskiego*]/ iáko wy [*konfesjoniści*] powiedaćie/ ále o fákrámeⁿtálnym y ifotnym Pan mowi *WujJud* 172.

»niewidomy i sakramentalny« (1): Poniewáfz ná Mízey toż ciáło/ ktore ná krzyżu wiśiáło/ y táż krew/ ktora ná krzyżu iefł przelaná/ bywa ofiárowaná tylko że tu iuz nie onym widowym y krwáwem obyczáiem/ ále niewidomy^m y Sákrámentálnym pod ofobámi chlebá y winá ofiárowana bywa [*krew i ciało*]. *WujJud* 231v.

2. Symboliczny, przeżywany duchowo (1) :

Wyrażenia: [»jedzenie i picie sakramentalne«: do czego Pan Iezus chleb y wino poświęćiwfzy/ ofárował nie Bogu ále ludziom fwoim wiernym náśládownikom/ ku wżywaniu nie ku ofiárowaniu/ ku iedzeniu y piciu Sákrámentálnemu/ nie dla iákicy zaślugi odpuśtów *GilPos* 315.]

»sakramentalny obyczaj« (1): Owa oni niechcą pozwolić/ że ifotnie [...] Ciáło Páńskie prawdziwe w tym Sákrámenćie przyimuiemy/ ále tylko fákrámentálnym obyczáiem/ tho iefł we znáku y pod figurá *WujJud* 253v; [Tám [*tj. na krzyżu*] Kryfłtus łam fiebie w ofobie fwey przyrodzoney ofiárował: á tu [*tj. we mszy*] Sákrámentálnem obyczáiem. *JungaRozwiqz* 133, 138].

Synonimy: poświęćitny, tajemny.

Cf [**NIESAKRAMENTALNY**] (*Errata*), [**SAKRAMENTNY**], **SAKRAMENTOWY**